

13. Валлерстайн И. Исторический капитализм. Капиталистическая цивилизация / И. Валлерстайн. – М.: Товарищество научных изданий КМК, 2008. – 176 с.

14. Панарин А.С. Глобальное политическое прогнозирование в условиях стратегической нестабильности / А.С. Панарин. – М.: Эдиториал УРСС, 1999. – 272 с.

Пашуля Г.Я. Влияние глобализационных процессов на формирование основных принципов деятельности и задач органов внутренних дел.

На основе анализа влияния глобализационных процессов на мировое сообщество раскрыт процесс формирования новых основ деятельности органов внутренних дел и задач, которые ставит перед ними наднациональная система правозащиты.

Ключевые слова: глобализм, глобализация, государство, аппарат государства.

Pashulya G.I. Impact of globalization processes on formation of the main principles and tasks of the organs of internal affairs.

Analysing the impact of globalization processes on the world community, the process of the formation of the new principles and tasks of the activity of the organs of internal affairs that are put by a supranational system of legal safety is revealed.

Key words: globalism, globalization, state, the State machinery, Organs of Internal Affairs.

Стаття надійшла 21 листопада 2012 р.

УДК 343.811(477.8)

Г.Я. Савчин

СТАНОВЛЕННЯ Й ОСНОВНІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ РАДЯНСЬКОЇ СИСТЕМИ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ (перша половина ХХ ст.)

Досліджено процес організації радянської системи виконання кримінальних покарань в Україні від часу утворення УСРР–УРСР до 1930 – початку 1950-х рр.; окреслено основні етапи розвитку держави; проаналізовано головні нормативно-правові акти структурно-організаційної діяльності кримінально-виконавчої системи.

Ключові слова: кримінально-виконавча система, тюрми, табори, ГУЛАГ.

Постановка проблеми. Для розбудови України як демократичної і правової держави важливе значення має «європеїзація» вітчизняної пенітенціарної системи. Відтак для ефективної реалізації запланованих реформ у системі виконання кримінальних покарань і приведення їх у відповідність із міжнародно-правовими стандартами важливо дослідити історичний розвиток, у т. ч. радянську пенітенціарну систему, її специфіку і законодавчу базу. Історичний досвід виконання кримінальних покарань та їх практична реалізація становить науковий інтерес і з точки зору подальшого розвитку та вдосконалення норм, що регулюють порядок виконання й відбування покарань.

Мета статті полягає насамперед у тому, щоб дослідити процес організації радянської системи виконання кримінальних покарань в Україні від часу утворення УСРР–УРСР до 1930 – початку 1950-х рр.

Стан дослідження. Питання функціонування системи органів, які виконували покарання у виді позбавлення волі, в історико-правовому аспекті вивчалися в дореволюційній, радянській і пострадянській юридичній літературі. Ґрунтовно ця проблема була висвітлена у працях дореволюційних авторів С.В. Познишева, М.С. Таганцева, І.Я. Фойницького.

У радянський період дослідники виправно-трудового права майже не вивчали організаційно-правові питання управління місцями позбавлення волі, звертаючи увагу на процес виконання покарання. Цей період пов'язаний з іменами таких дослідників, як М.М. Гернет, О.І. Зубков, В.Д. Сисоєв, а також поодиноких українських науковців (Ю.О. Фролов), які вивчали історію розвитку й реформування пенітенціарної системи. Пострадянський період викликав неабияке зацікавлення проблемами радянської карально-репресивної системи як серед зарубіжних (Е. Еппбом), так і серед вітчизняних дослідників. Зокрема, українська пострадянська наукова література із зазначених проблем насамперед представлена працями «чистих» істориків (І.Г. Білас, Т.Д. Дем'янчук, І. Дерев'яний, В.М. Нікольський, О.П. Суцук та ін.), рідше – працями істориків права – І.В. Іванькова, О.Б. Пташинського, В.В. Россіхіна, Д.В. Ягунова.

Проте необхідність історико-юридичного пізнання нашого минулого зумовлює потребу в подальших наукових дослідженнях у сфері історії вітчизняної пенітенціарної системи.

Виклад основних положень. Прийшовши до влади у 1917 р., більшовики відмовились від попередньої, російсько-імперської пенітенціарної системи, а розбудову нової, радянської системи виконання

кримінальних покарань, себто пенітенціарної системи, розпочали на принципово нових засадах відповідно до потреб пролетарської влади.

Процес розвитку радянської пенітенціарної системи дослідники поділяють на кілька періодів [1, с. 12–13]. *Перший* розпочався у жовтні 1917 р. На цьому етапі місця ув'язнення належали до відання Наркомату юстиції (далі – НКЮ). Тільки деякі функції зосереджувалися у НКВС. 12 грудня 1917 р. у складі НКЮ було утворено *відділ тюремного управління*, а 6 січня 1918 р. – *тюремну колегію*.

Тимчасова інструкція НКЮ «*Про позбавлення волі як захід покарання та про порядок відбування такого*» (23 липня 1918 р.) усі місця позбавлення волі поділяла на чоловічі та жіночі, а за призначенням – на: а) загальні місця ув'язнення (тюрми); б) реформатори і земельні колонії як установи карально-виховні (для молодих злочинців); в) випробувальні установи для осіб, щодо яких є підстави для ослаблення режиму або дострокового звільнення; г) карально-лікувальні установи; д) тюремні лікарні.

Реформування пенітенціарної системи було також пов'язане зі створенням у складі НКЮ *Центрального карального відділу*. Йому були підпорядковані відповідні губернські відділи. Останні створювали т.зв. *розподільчі комісії*, які не тільки розподіляли засуджених за розрядами, а й забезпечували реалізацію принципу колективного управління місцями позбавлення волі.

Від часу, коли пенітенціарні функції НКЮ фактично повністю перебрав на себе НКВС (6 грудня 1922 р.), пенітенціарна система стала складовою каральної системи держави й засобом боротьби з «класовим ворогом». Остання обставина (за О. Пташинським) започаткувала *другий період* у формуванні пенітенціарної системи [1, с. 13]. Тоді у складі НКВС було створене *Головне управління місць позбавлення волі*. Керівництво виправними установами на місцях покладалося на *губернські управління*, що діяли на правах підвідділів губвиконкомів.

Правовою основою розвитку радянської пенітенціарної системи з другої половини 1920-х рр. став затверджений ВУЦВК *Виправно-трудоий кодекс УСРР* (27 жовтня 1925 р.). Він закріпив головні принципи виправно-трудоого права: відмова від місць ув'язнення тюремного типу (тюремне ув'язнення як форма покарання було скасовано ще в 1920 р.), розвиток мережі трудових колоній, обов'язковість праці засуджених, організація режиму відбування покарань на гуманних засадах, застосування прогресивної системи покарання (тобто поступове полегшення режиму для тих, хто виправляється), сувора

ізоляція найбільш небезпечних злочинців і т. ін. Кримінально-виконавчий кодекс також закріпив установлену систему управління органами, що виконували покарання. Керівництво ними здійснював НКВС УСРР, до структури якого входило Управління виправно-трудових установ. У 1927 р. Управління складалося з таких інспекцій: адміністративно-пенітенціарної; виробничої; фінансової та господарської; культурно-просвітницької; конвойної сторожі [2, с. 8–9].

Серед місць ув'язнення, які передбачав кодекс, переважали установи, у яких засуджені утримувались без суворої ізоляції від суспільства. Провідним принципом перевиховання в таких установах проголошувалась праця. До них належали: будинки попереднього ув'язнення (для тих, хто перебував під слідством), будинки примусових робіт (*допри*, від рос. *дом общественных принудительных работ*), сільськогосподарські трудові колонії, т. зв. *реформаторії* для неповнолітніх правопорушників [3, с. 111]. Поряд з реформаторіями (за О. Олійником), в Україні з 1924 р. діяли *трудова комуни* ОДПУ та Наркомату освіти УСРР [2, с. 9]. Це були виправні установи інтернатного типу. В комуни направляли дітей віком від 10 до 18 років, затриманих за жебракування, безпритульних та правопорушників. Діяльність саме таких комун пов'язана з ім'ям А.С. Макаренка. І тільки один вид установ з виконання покарань – ізолятори спеціального призначення – передбачав позбавлення волі в умовах суворої ізоляції осіб, засуджених за найбільш тяжкі злочини, у тому числі за всі злочини, скоєні класово ворожими елементами [3, с. 112]. Характерною ознакою визначення режиму відбування покарань стало домінування класового принципу.

Організаційно-структурні зміни кримінально-виконавчої системи у період сталінізму безпосередньо залежали від змісту загальнодержавних завдань. Під впливом «великого перелому», наприкінці 1920-х – початку 1930-х рр., в СРСР почали змінюватися основні пріоритети виправно-трудової політики: принципи виправлення та перевиховання засуджених в умовах соціально корисної праці були замінені принципами застосування суворого покарання за скоєння злочину в умовах ізоляції від суспільства.

Цей процес супроводжувався реорганізацією системи органів виконання кримінальних покарань у напрямі посилення умов утримання засуджених, з одного боку, й перетворення цієї системи на засіб виконання народногосподарських завдань, з іншого.

Замість прийнятого раніше поділу позбавлення волі на відбування покарання із суворою ізоляцією і без неї, починаючи від 1930 р.

встановлювалось, що кримінальне покарання у вигляді позбавлення волі могло відбуватися у *виправно-трудовах таборах* (створювались у віддалених районах СРСР згідно з постановою ВУЦВК та РНК УСРР від 15 березня 1930 р.) або в *загальних місцях ув'язнення*. Ізолятори спеціального призначення і будинки примусових робіт (*допри*) підлягали ліквідації. Оскільки на території України концтаборів тоді ще не було, єдиним типом місць позбавлення волі у республіці залишалися *виправно-трудова колонії*. В них відбували покарання засуджені терміном до трьох років (у таборах від трьох до максимального на початку 1930-х рр. терміну ув'язнення – десяти років). Самостійні підсистеми становили установи *тюремного типу* (термінові та слідчі тюрми), а також трудові колонії для неповнолітніх і дитячі виховні колонії.

Упродовж 1930-х рр. в СРСР грубо порушувались формальні принципи пенітенціарної політики. О. Пташинський звертає увагу на те, що у 1935 р. було скасовано поділ в'язнів за ступенем соціальної небезпечності: вони розрізнялися лише за ознаками статі й поділялися на тих, хто дотримується або не дотримується встановленого у місцях ув'язнення режиму [1, с. 16]. Постановою ЦВК СРСР від 2 жовтня 1937 р. максимальну межу покарання у вигляді позбавлення волі було збільшено до двадцяти п'яти років. Було скасоване умовно-дострокове звільнення, припинили діяльність наглядові комісії, що контролювали місця позбавлення волі, ослабнув прокурорський нагляд за цими установами.

Виправно-трудова табора стали основним місцем ув'язнення за контрреволюційні злочини. Перебуваючи у віданні загальносоюзного ОДПУ-НКВС, вони діяли, керуючись виключно відомчими нормативними актами. Зокрема, режим утримання у них регламентувало затверджене РНК СРСР *Положення про виправно-трудова табора* (7 квітня 1930 р.). Керівництво з 25 квітня 1930 р. здійснювало Управління таборів ОДПУ СРСР (з жовтня 1930 р. – Головне управління таборів), а з 1934 р. – Головне управління таборів НКВС СРСР (рос. – ГУЛАГ).

Установи *тюремного типу* (звичайні та слідчі тюрми) створювались і ліквідовувались тільки за наказом наркома НКВС СРСР. Керівництво ними переважно здійснювало створене у складі НКВС СРСР на початку 1939 р. *Головне тюремне управління* (ГТУ). На відміну від Головного управління таборів (ГУЛАГу), ГТУ здійснювало керівництво тільки тими сферами роботи в'язниць, які забезпечували охорону, ізоляцію, режим утримання ув'язнених та підготовку особового складу

охорони в'язниць [4, с. 739]. Режим утримання у звичайних та слідчих в'язницях регламентувався *Положеннями* про тюрми НКВС для підслідних і тюрми Головного управління державної безпеки (ГУДБ) для засуджених (обидва 1939 р.). Останні поділяли усі в'язниці на п'ять категорій.

Основною і найбільш поширеною категорією в'язниць в СРСР були *загальні в'язниці для утримання підслідних ув'язнених*. У цих закладах утримувалися підслідні й підсудні за рішенням слідчого органу або суду як запобіжний захід утримання під вартою. Іншою категорією в'язниць для утримання підслідних ув'язнених були *внутрішні тюрми* НКВС республік і УНКВС областей. Організовувалися вони зазвичай тільки в будівлях НКВС і УНКВС республік та областей, а також у будівлях великих міських відділів НКВС. Як виняток, допускалася організація відділень внутрішніх тюрем поза будівлями НКВС–УНКВС у тих випадках, коли розміри будівель не дозволяли довести ємність внутрішньої тюрми до необхідного ліміту в'язнів. У внутрішніх тюрмах та їх відділеннях утримувалися тільки підслідні й підсудні в'язні, яких звинувачували у контрреволюційних злочинах, слідство у справах яких ведеться органами державної безпеки. *Третя категорія – центральні в'язниці ГУДБ для утримання підслідних*. Ці в'язниці безпосередньо підпорядковувалися Головному тюремному управлінню. Четверта категорія – *в'язниці ГУДБ для утримання засуджених особливо небезпечних державних злочинців*. Вони також безпосередньо підпорядковувалися Головному тюремному управлінню. П'ята категорія – *спеціальні тюрми* НКВС СРСР і УНКВС для утримання засуджених ув'язнених, які використовуються за спеціальним призначенням. Дислокація в'язниць обумовлювалася місцезнаходженням відповідних виробничих підприємств і науково-дослідних інститутів, на яких працювали ув'язнені (спеціалісти й учені) [4, с. 740].

Активно застосовувались в СРСР у 1920–30-х рр., хоча й не отримали широкого розголосу примусове лікування та ізоляція «бунтарів» у психіатричних лікарнях. До 1945 р. функції в'язниць, у тому числі й для українських політв'язнів, виконували окремі відділки звичайних психіатричних лікарень системи народного комісаріату охорони здоров'я.

У зв'язку з утворенням 3 лютого 1941 р. двох відомств – НКВС СРСР і НКДБ СРСР – частина тюрем, що мали статус політичних, як, скажімо, Внутрішня, Лефортівська, Суханівська та інші, згідно з наказом НКВС/НКДБ № 03/0115 від 06.04.1941 р. знову повернулися

у відання НКДБ, де керівництво ними здійснював 2-й обліково-архівний відділ НКДБ [5, с. 483].

Наказом від 26.02.1941 р. № 00212 Головне тюремне управління НКВС СРСР було реорганізоване в Тюремне управління з відповідними відділеннями в структурі обласних УНКВС. А наказом від 12.03.1941 р. НКВС і НКДБ УРСР усі в'язниці загального типу НКВС було передано в підпорядкування НКДБ УРСР. У структурі НКВС УРСР залишилися слідчі тюрми, в тому числі й усі тюрми на території західних областей [5, с. 483].

Важливим нормативно-правовим актом у контексті структурно-організаційної діяльності кримінально-виконавчої системи передвоєнного часу був наказ Наркома внутрішніх справ СРСР від 28.05.1941 р. за № 00204 «Про введення єдиної системи реєстрації злочинців, які знаходяться у внутрішніх тюрмах і внутрішніх тюремних камерах НКДБ–УНКДБ» [6, с. 179–189]. Відповідно до цього наказу передбачалася перереєстрація усіх в'язнів, які перебували у тюрмах НКДБ, виправно-трудових таборах і колоніях, внутрішніх тюрмах (ВТ) і внутрішніх тюремних камерах (ВТК) НКДБ–УНКДБ. Наказом передбачалася *Інструкція про проведення перереєстрації всіх в'язнів тюрем*.

З дня перереєстрації передбачалося введення єдиної форми реєстрації та обліку арештованих злочинців. Потрібно було додавати: особисту справу, анкету, облікову карточку для централізованого обліку злочинців (форма № 1), дактилоскопічну картку, сигнальну фотографію. Контроль за веденням перереєстрації покладалася на 1-й спецвідділ НКВС–УНКВС. За новими правилами реєстрації кожен новий арештований і засуджений, взятий під арешт в залі суду, не пізніше 12 годин з моменту поміщення в тюрму повинен був пройти реєстрацію, дактилоскопію та сфотографуватися. В кінці перереєстрації складався акт про закінчення перереєстрації, де зазначалася цифра утриманих в'язнів, яка подавалася у щоденних зведеннях про рух ув'язнених. Такий акт у кожній тюрмі складався у трьох екземплярах: перший екземпляр разом з обліковими карточками форми № 1 направлявся в 1-й Спецвідділ НКДБ–УНКДБ, другий – у 2-й відділ НКДБ–УНКДБ, а третій залишався у справах тюрми.

З початком німецько-радянського протистояння з території України й інших західних регіонів СРСР усі місця позбавлення волі були евакуйовані з причин можливої окупації. Певна частина осіб, засуджених за вчинення нетяжких злочинів, була звільнена з місць позбавлення волі й направлена на фронт.

Після закінчення війни в Україні довелося відбудовувати і відновлювати пенітенціарну систему.

До її структури у той період входили: 1. виправно-трудові колонії для тримання повнолітніх засуджених до позбавлення волі на стислі терміни; 2. окремі табірні пункти для утримання повнолітніх засуджених до позбавлення волі на термін три роки і більше; 3. трудові колонії для неповнолітніх засуджених до позбавлення волі; 4. в'язниці для засуджених до тюремного ув'язнення; 5. транзитно-пересильні пункти. У перші повоєнні роки «на базі відповідних лікувальних закладів» також розгорнули свою діяльність спеціальні психіатричні лікарні системи міністерства внутрішніх справ СРСР [7, с. 440].

До 1948 р. існували також штрафні підрозділи (згодом заклади суворого режиму), в яких утримувалися злісні порушники порядку відбування покарання. Крім того, на території України у перші повоєнні роки знаходилося декілька підпорядкованих безпосередньо НКВС СРСР таборів.

Для контролю за їх діяльністю в МВС УРСР був створений табірний відділ (контролював питання охорони і режиму утримання засуджених). Після закінчення відбудовних робіт на шахтах і заводах Донецької і Луганської областей і будівництва автостради Москва–Сімферополь зазначені табори були розформовані, і табірний відділ припинив своє існування.

У перші післявоєнні роки в усіх виправно-трудових таборах були встановлені два види режиму: *загальний* та *посиленний*. На посиленому режимі утримувалися засуджені за контрреволюційні злочини, бандитизм, розбій, втечу з місць ув'язнення, а також рецидивісти. У 1944 році у виправно-трудових установах була створена спеціальна служба нагляду за поведінкою засуджених. Її створення сприяло підтриманню правопорядку в установах, зміцненню дисципліни й організованості серед засуджених.

У повоєнний час правове становище ув'язнених регулювалося й *Інструкцією з режиму утримання ув'язнених у виправно-трудових таборах і колоніях МВС СРСР*, оголошеною наказом МВС від 24 березня 1947 року [6, с. 179].

Інструкція ставила завдання забезпечення режиму і перевиховання ув'язнених на основі залучення їх до корисної праці. Іншими важливими нормативними актами післявоєнного часу були Положення «Про трудові колонії для неповнолітніх» та Інструкція «Про режим утримання ув'язнених у строкових тюрмах».

Початком завершення цього етапу розвитку радянської системи виконання кримінальних покарань стала спільна постанова ЦК КПРС, РМ СРСР та ПВР СРСР, яка затверджувала заходи щодо реалізації державного і партійного керівництва в країні. 28.04.1953 р. за № 934-400сс була прийнята постанова РМ СРСР «Про передачу МВС СРСР Міністерству юстиції СРСР виправно-трудових таборів і колоній». У підпорядкуванні МВС залишилися особливі тюрми для утримання особливо небезпечних державних злочинців. Так, 22.04.1953 р. міністр юстиції К. Горшенін і заступник міністра внутрішніх справ С. Круглов підписали акт прийому-передачі ГУЛАГу.

Відповідно до постанови РМ СРСР № 109-65сс «Про передачу Міністерством юстиції СРСР у відання МВС СРСР виправно-трудових колоній і таборів» існуючі на той час установи виконання покарань знову повністю були підпорядковані МВС СРСР.

Висновки. Дослідження організації радянської системи виконання кримінальних покарань в Україні від часу утворення УСРР–УРСР до 1930 – початку 1950-х рр. дозволяє підтвердити загальні й сформулювати конкретні висновки:

1. У 1920-ті рр. радянська пенітенціарна система розглядалась як складова каральної системи держави й дієвий засіб боротьби з «класовим ворогом». Водночас система виправно-трудових установ в Україні ще не розглядалась як засіб суворого покарання в умовах ізоляції від суспільства, а трактувалася скоріше як невід’ємна частина системи перевиховання засуджених в умовах суспільно корисної праці.

2. Реорганізація системи органів виконання кримінальних покарань у кінці 1920-х – на початку 1930-х рр. була спрямована на погіршення умов утримання засуджених, з одного боку, й перетворення цієї системи на засіб виконання народногосподарських завдань, з іншого. Цей процес характеризувався відходом від принципів перевиховання засуджених в умовах соціально корисної праці і зміщенням пріоритетів пенітенціарної політики в бік застосування суворішого покарання за скоєння злочину в умовах ізоляції від суспільства. До системи органів виконання кримінальних покарань належали виправно-трудові табори та загальні місця ув’язнення.

Самостійними підсистемами вважалися установи тюремного типу (звичайні та слідчі тюрми), а також трудові колонії для неповнолітніх і дитячі виховні колонії. В умовах сталінізму розгалужена мережа кримінально-виконавчої системи була своєрідним підґрунтям

тоталітарного режиму, перебувала в органічному взаємозв'язку з адміністративно-командною системою.

3. Державне управління кримінально-виконавчими установами в повоєнні роки здійснювалося, ґрунтуючись на принципах жорсткого контролю різних відомств НКВС, НКДБ, МЮ, МВС. Нормативно-правова база інституту виконання кримінальних покарань поетапно удосконалювалася: видавалися накази, розпорядження, директиви, які координували роботу кримінально-виконавчих установ. Архівні документи свідчать про те, що накази по особовому складу, розпорядження, вказівки, навіть плани роботи на рік і щоквартальні звіти були таємними.

1. Пташинський О.Б. Пенітенціарна система України / О.Б. Пташинський. – К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2004. – 204 с.

2. Олійник О.І. Народний комісаріат внутрішніх справ України (1917-1941 рр.): структура, функції, діяльність: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / О.І. Олійник. – Х., 2000. – 19 с.

3. Терлюк І.Я. «Комуністична революція згори» в Україні: з історії становлення та закріплення в Україні радянської державності і права (1917–1920-ті рр.) / І.Я. Терлюк. – Львів: Каменяр, 2010. – 150 с.

4. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: навч. посібник / І.Я. Терлюк. – К.: Атіка, 2011. – 944 с.

5. Дем'янчук Т.Д. Організаційно-правове становлення та діяльність кримінально-виконавчої системи в західних областях України в 1939–1941 рр. / Т.Д. Дем'янчук // Митна справа. – 2011. – № 5 (77). – Ч. 2. – С. 483.

6. ГДА СБУ Ф. 9 (Накази органів держбезпеки СРСР). Спр. 16. – Арк. 179–189.

7. Бажан О.Г. Процес деєсталінізації та зміни в діяльності карально-репресивних органів в Україні (50–60-ті роки ХХ ст.) / О.Г. Бажан // Проблеми історії України. Факти, судження, пошуки: міжвідомчий зб. наук. праць. – Вип. 8. – К.: Ін-т історії НАН України, 2003. – С. 435–443.

Савчин Г.Я. Становление и основные этапы развития советской системы исполнения уголовных наказаний на территории Украины (первая половина XX в.).

Исследован процесс организации советской системы исполнения уголовных наказаний в Украине со времен образования УССР–СССР до 1930 – нача-

ла 1950-х гг.; обозначены основные этапы развития государства; проанализованы главные нормативно-правовые акты структурно-организационной деятельности уголовно-исполнительной системы.

Ключевые слова: уголовно-исполнительная система, тюрьмы, лагеря, ГУЛАГ.

Savchyn G.Y. The Formation and the main stages of the Soviet system of execution of criminal penalties on the territory of Ukraine (the first half of the twentieth century).

The process of organization of the soviet system of implementation of criminal punishments in Ukraine since the time of the formation of the Ukrainian soviet socialistic republic before 1930 and up to the beginning of 1950th is examined in the article; the basic stages of the state's development is also outlined; in addition the main normative-legal acts of structurally organizational tactivity of the criminal executive system are analyzed.

Key words: criminal executive system, prisons, camps, GULAG.

Стаття надійшла 29 серпня 2012 р.

УДК 346.27(477)»1919/1939»

О.В. Турчак

ПРАВОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ КООПЕРАЦІЇ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1919–1939 рр.)

Проаналізовано нормативно-правові засади розвитку української кооперації у Другій Речі Посполитій міжвоєнного часу (1919–1939 рр.). Досліджено економічну основу діяльності українських кооперативів та регуляторну фінансово-господарську політику польських офіційних кіл. Окремо висвітлено масштаби розвитку національної кооперації.

Ключові слова: національне підприємництво, нормативно-правова база, кооперативний рух, Ревізійний союз, економічне зростання.

Постановка проблеми. Дослідження української кооперації у Другій Речі Посполитій міжвоєнного часу (1919–1939 рр.) є важливою науковою проблемою, оскільки розглядає цей економічний рух не лише у контексті аналізу господарсько-економічного життя в краї, а й демонструє його вплив на суспільно-політичні процеси та національно-культурне становище українців в окреслений період. Кооперативні